

Luonnos valtioneuvoston selonteoksi "Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella"

Lausuntopyynnön diaarinumero: VM057:00/2018 VM/2527/00.01.00.01/2017

Yleiset huomiot

Tietopoliittisille linjauksille on suuri tarve digitalisoitumisen ja datan merkityksen jatkuvasti kasvaessa yhteiskunnassamme. Eettisten periaatteiden nostaminen keskeiseksi osaksi tietopolitiikkaa ja tekoälykeskustelua on mielestämme hieno valinta. Koska aihepiiri on vahvasti globaali, olisi kansallisia linjauksia tehtäessä tärkeää huomioida niiden yhteensopivuus kansainvälisen kehityksen kanssa.

Lausunnolla oleva selonteko kuvaa hyvin nykytilaa, mutta linjausten osalta se jää melko yleiselle tasolle. Selonteossa olisi hyvä selkeyttää mm. julkisen ja yksityisen sektorin rooleja toimenpiteiden edistämässä sekä tunnistaa resursointitarpeet.

Selonteossa olisi myös hyvä tuoda vahvemmin esiin tiedon roolia yhteiskunnan haasteiden ratkaisemisessa ja hyvinvoinnin lisäämisessä. Nyt selvitys painottuu tiedon rooliin taloudellisen hyödyn saavuttamisessa.

Johdanto

Pyydämme kiinnittämään huomiota terminologiaan (esim. data, tieto) ja sen yhtenäisyyteen selonteossa.

Tieto käyttöön

Yhtenä Suomen vahvuutena nostetaan esiin laajat ja kansainvälisesti tasokkaat perustietovarannot, joista huomattava osa tuotetaan valtion tutkimuslaitoksissa. Selonteossa painotetaan tietovarantojen laatua ja tiedon saatavuutta, mutta itse datan keruuta ei juuri käsitellä. Vaikka tiedon keruun menetelmiä on tehostettu, ovat viime vuosien julkisen sektorin rahoitusleikkaukset vaikuttaneet tietovarantojen laajuuteen. Selonteossa olisi tärkeää tunnistaa panostukset, jotka tarvitaan laadukkaan ja pitkäjänteisen datan keruuseen ja sen saattamiseen hyödynnettävään muotoon datan jatkokäytön ohella. Ehdotamme linjauksiin lisättäväksi "Huolehditaan yhteiskunnan perustietovarantojen kattavuuden säilymisestä".

Julkisen ja yksityisen sektorin tuottaman datan hyödyntämistä tulisi kehittää yhteisillä pelisäännöillä. Tutkimustyössä muodostuvien julkaisujen, datan ja menetelmien avoimuuden edistäminen on tarpeellista, jotta tutkimustieto saadaan paremmin käyttöön sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa että elinkeinoelämän hyödyksi. Avoimuuden ohjenuorana tulisi olla "niin avointa kuin tarkoituksenmukaista" eli otetaan huomioon esim. IPR- ja tietosuojarajoitteet sekä organisaatioiden rooliin ja toiminnan/toimialan luonteeseen liittyvät seikat. Samalla tulisi huomioida avaamisen edellyttämät taloudelliset resurssit. Myös yksityisen sektorin tietovarantojen hyödyntämiseen yhteisen edun nimissä tulisi kehittää reilut pelisäännöt.

Etiikka ohjaa valintoja

Eettiset kysymykset ovat keskeisiä niin datan avaamisessa, tutkimustoiminnassa kuin tekoälyratkaisuihin, ja niistä tulisi käydä avointa keskustelua. Tekoälyratkaisuille olisi tarpeen määritellä avoimuuden periaatteet.